

Om PCB, dioxiner, PFAS, PFOS i livsmedel och dricksvatten

Utdrag ur:

SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY REPORT 6794

National Implementation Plan for the Stockholm Convention, Sweden 2017

<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6794-6.pdf?pid=21458>

Det behövs kraftfulla nationella och internationella åtgärder för att nå en acceptabel dioxinsituation I takt med att identifierade svenska primära källor till dioxinutsläpp har reducerats, har mer diffusa och sekundära källor blivit relativt sett mer betydande.

Kunskapen är fortfarande begränsad om mängder, utsläpp och återcirkulation av dioxin och dioxinlika PCB:er från primära, sekundära och diffusa källor till den svenska miljön, vilket försvårar möjligheterna till kostnadseffektiva åtgärder. Sverige behöver göra mer nationellt för att begränsa förekomsten av dioxin i våra vatten.

För att kunna uppnå detta inom drygt ett decennium krävs mycket ambitiösa åtgärder;

- Nationella utsläpp av dioxin till luft, liksom internationella utsläpp som påverkar Sverige, behöver reduceras till en bråkdel av dagens nivåer. Idag minskar halten dioxin i fet fisk i Östersjön och de större sjöarna med 5–7 procent per år. Minskningstakten behöver mer än fördubblas.
- Utsläppsreduktioner är särskilt viktiga från alla typer av källor som förbränner avfall i någon form såsom återvinning av metallskrot, avfallsförbränning, förbränning av avfall i biobränslepannor, vedeldning i hushåll, deponibränder, bränder, kabelbränning, brasor etc.
- Källor och exponeringsvägar behöver identifieras betydligt mer detaljerat än hittills, både för luftburna emissioner och för vattenburna emissioner från exempelvis fiberbankar vid äldre skogsindustrier. Detta är ofta nödvändigt för att kunna vidta kostnadseffektiva åtgärder.

Åtgärder och strategier

Exponeringen för POPs fortsätter att vara ett potentiellt hälsoproblem i Sverige. De största problemen som behöver åtgärdas gäller **dioxin och dioxinlika PCB, PFOS och PFAS samt icke-dioxinlika PCB**. Åtgärderna behöver vidtas såväl internationellt som i Sverige.

Nedan presenteras motiv, åtgärder och strategier för dessa ämnesgrupper.

PFOS och PFAS i Sverige

PFOS och PFAS som använts i brandskum på brandövningsplatser har visat sig förorena sjöar, grundvatten och dricksvattentäkter. Problematiken började gradvis upptäckas via en screening 2005 och studier från 2009 och framåt har visat omfattningen av dessa föroreningar. Förhöjda halter i dricksvatten upptäcktes för första gången i Botkyrka kommun år 2011. Liknande föroreningsnivåer har därefter påträffats på många platser beroende på användning av PFAS-innehållande brandsläckningsskum (AFFF), **som främst använts av det svenska försvaret och av Swedavia**. Fortsatt analys och ytterligare data behövs för att till fullo kunna överblicka situationen och överväga ytterligare åtgärder.

Ett **svenskt nationellt åtgärdsprogram** med syfte att öka kunskapen om och minska användningen av PFAS <http://www.kemi.se/pfasguide> är under utveckling bland annat med deltagande från många myndigheter. På Kemikalieinspektionens initiativ har en avsiktsdeklaration signerats av 37 myndigheter och forskningsinstitutioner för att öka samarbetet, sprida mer kunskap och kunna minska användningen av PFAS.

Kemikalieinspektionen verkar också inom EU för att reglera användningen av PFAS. Det pågår arbete med ett flertal åtgärder för att minska humanexponeringen, minska användningen och spridningen till miljön och för att öka kunskapen om PFAS.

Till exempel har Livsmedelsverket tagit fram riskhanteringsåtgärder för kontaminerat dricksvatten och fisk. Kemikalieinspektionen har tillsammans med myndighetsnätverket för PFAS tagit fram en PFAS-guide som vänder sig till bland annat andra myndigheter, brandskumsanvändare, dricksvattenproducenter men även till privatpersoner.

Naturvårdsverket har både utökat sin miljöövervakning och fått **ett nytt regeringsuppdrag som ska kartlägga alla platser i Sverige där brandskum har hanterats för att upptäcka risk för spridning till dricksvatten.**(Se dokumentnamn överst). I kapitel 3 redogörs för fler än 20 olika åtgärder som nu pågår i Sverige för att minska riskerna för hälsa och miljö och för att öka kunskapen om PFAS.(på engelska)